

Değerli Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Sizi, şahsım ve TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum. TÜSİAD olarak, Marsh ve Zurich Sigorta'nın işbirliği ile 2019 yılı Küresel Riskler Raporu'nun tanıtım toplantısını yapmaktan memnuniyet duyuyoruz.

Konuşmama başlarken, size iki kelimelik bir soru yöneltmek istiyorum: Risk nedir?

Tahmin ediyorum, cevap kişiden kişiye değişecektir. Ancak sözlük anlamıyla risk, "zarar görme olasılığı"dır. Ve bu olasılık, hayatta hepimizin birçok alanda sıkça yüz yüze kaldığı bir şeydir. Bu arada kendi adıma "riske girmeye gerek yok" lafı, oldum olası içime sinmemiştir.

Çünkü "riskten uzak durmak, yaşamdan uzak durmaktır." Ancak risk "küresel" olunca, işler değişiyor. Çünkü küresel risklerin en önemli özelliği, sadece bir ülkeyi değil, dünyanın tamamını etkileyebilmeleri. Ancak şurası kesin ki "küresel" bile olsa, bir konuda riski bilirsek, ona karşı önlem almamız kolaylaşır ve çözüm yolları kendiliğinden ortaya çıkar. Dolayısıyla riski bilmek, çözümü bilmektir. İşte bu nedenle, bugün tanıtımını yapacağımız rapor bir hayli önemli. Gereken önlemleri almak için bugün risklere birlikte bakalım. Unutmayalım ki "riskleri yönetemeyen, krizleri yönetmek zorunda kalır."

Değerli Konuklar,

Bu sene 14'üncüsü yayınlanan Küresel Riskler Raporu, gerçekleşmesi muhtemel en önemli riskleri dünya gündemine taşıyor. Rapor her sene, olasılığı ve etkisi en yüksek ilk on küresel riski belirliyor ve ekonomik, çevresel, jeopolitik, toplumsal ve teknolojik açıdan bu risklerin haritasını çıkarıyor.

Ayrıca bu seneki raporda, "Future Shocks" başlığı altında geleceğe dair "ya olursa?" sorusunun sorulduğu 10 olası şoktan da bahsediliyor. Raporda bu yıl özellikle ekonomik risklerin ön plana çıkması dikkat çekici ama şaşırtıcı da değil. Aslında, ekonomik riskte yalnız değiliz. Bu risk, dünyanın ortak sorunudur. Özetle "sorun ortaksa, çözüm de ortak olmalıdır."

Değerli Konuklar,

Dünyanın küresel krizden bu yana önemli değişikliklerden geçtiğini biliyoruz. Teknolojik değişimler, iklim değişikliği ve son dönemde ortaya çıkan popülist eğilimler ile küresel düzenin sorgulanmaya başlaması, hepimizin hayatını etkiliyor. İklim değişikliğinin sadece çevresel bir olgu olmaktan çıktığı dönemlerden geçiyoruz. İklim değişikliği bugün artık canlı yaşamını, ekonomik ve sosyal düzeni direkt etkileyen küresel bir sorun haline geldi. Bu bize şunu söylüyor: İklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinden kaçınmak için geleneksel kalkınma anlayışımızı bir an evvel değiştirmemiz gerekiyor.

İklim değişikliğinin artık seneler sonrasının veya uzak coğrafyaların sorunu olmadığını görüyoruz. Daha birkaç gün önce Antalya'da yaşanan hortum ve yine bölgede yaşanan sel felaketi, iklim değişikliğinin neden olabileceği olağanüstü hava olaylarına artık çok daha sık ve yakın şahit olacağımızın habercisi.

Bu olayların tarım sektörümüz başta olmak üzere tüm ekonomimiz üzerindeki etkilerini yalnızca bir kerelik zarar olarak görmemiz mümkün değil. İklim değişikliği riski, daha fazla geç kalmayı kaldıramaz. Çünkü unutmamak gerekir ki "doğa insan olmadan da yaşar; ama insan doğa yok olduktan sonra yaşayamaz."

Değerli Konuklar,

Hayat her gün daha da dijitalleşiyor. Teknolojik değişimler ciddi kazanımlar ve verimlilik artışlarıyla dünya ekonomisini çok daha ileri bir seviyeye çıkarma potansiyeli taşıyor. Ülkemizde de bu yeni trendi zamanında yakalamak adına sanayide dijital dönüşüm üzerine son yıllarda yoğun çalışmalar olduğunu memnuniyetle görüyoruz.

İş dünyası olarak hem dijital dönüşümün sunduğu fırsatlardan yararlanmalı, hem de teknolojiyle ortaya çıkan yeni risklere hazır olmalıyız. Bunu başardığımız zaman, dijitalleşmenin tüm avantajlarından faydalanır ve kendi şansımızı kendimiz yaratırız.

Değerli Konuklar,

“Çivi çıkar ama izi kalır.” 2008 dünya krizinin üzerinden 11 yıl geçti ama krizin izi kaldı. Yaralar hâlâ tamamen sarılabilmiş değil. Dünya bugün hala, küresel krizin artçı etkilerini hissediyor. Bugün tüm dünyada küresel ekonomik düzen sorgulanıyor, gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ekonomiler arasındaki güç ve refah paylaşımı yeniden tartışılıyor. Geçen sene, Amerika ve Çin arasında yaşanan gerginlik, her iki ülkenin ekonomilerini etkilemekle kalmadı, tüm dünya ülkelerini de etkiledi.

Avrupa ekonomisi, hem küresel ticaret savaşlarından hem de Brexit belirsizliğinden etkilenerek yavaşlamaya başladı. Küresel büyümenin önümüzdeki iki sene boyunca daha da yavaşlaması bekleniyor. Bununla birlikte, küresel kriz öncesine kıyasla bugün ülkelerin borcu çok daha yüksek. Küresel bazda borçluluk, milli gelirin %225'ine, yani 3 katından fazlasına çıkmış durumda. Şurası kesin ki dünya ekonomisinde tehlike sinyalleri artıyor. Türkiye için soru, ekonomimizin bundan etkilenip etkilenmeyeceği değil, ne kadar etkileneceği olmalıdır. Türkiye, ekonomide uzun vadede sorun yaşamamak için kısa vadede riskleri doğru yönetmelidir.

Değerli Konuklar,

Ekonomik ve siyasi ilişkiler, bir madalyonun iki yüzü gibi birbirinden ayrılamaz. Ekonomik kırılma noktalarının böylesine arttığı bu dönemde, küresel güçler arasında siyasi anlaşmazlıklar da giderek artıyor. Bu yılki Küresel Riskler Raporu'na katkı sağlayanların %85'i dünyada siyasi çatışmaların artacağını öngörüyor.

Bunun yanı sıra, toplumsal kutuplaşmadaki artışın, iklim değişikliğinden sonraki en önemli risk olduğu ifade ediliyor. Bu rapor bize ülkemizde de üzülerken gözlemlediğimiz kutuplaşmanın küresel düzeyde bir sorun olduğunu ve dünyanın sancılı bir dönemden geçtiğini açıkça gösteriyor.

Kimlik siyaseti, göç, artan kutuplaşma ve mevcut düzene duyulan öfke, popülizmin ve milliyetçiliğin yükselişini besliyor. Ulusların daha çok kendi çıkarlarına odaklandığı, değerlerin ayrıştığı, uluslararası kurumların gücünü yitirdiği bu dönemde, küresel politika koordinasyonunu sağlamak, küresel sorunlara ortak çözümler geliştirmek oldukça zor.

Geleceğe dair umudumuz yüksek ancak kısa vadede önümüze çıkacak riskleri, içinde bulunduğumuz durumun iş dünyasına ne tür etkileri olduğunu ve olabileceğini iyi analiz etmemiz gerekiyor. Güzel haber şu ki bu yılki Riskler Raporu bu anlamda hepimize ışık tutan bulgular sunuyor.

Değerli Konuklar,

İçinde bulunduğumuz durumda yaşanabilecek 10 şok arasında belki de en çarpıcı olanı, insan hakları ile ilgili olan öngörü. Raporda, mevcut küresel koşullarda devletlerin istikrarı sağlamak adına bireysel özgürlüklerden çok daha kolay vazgeçebileceklerine dair uyarı var. Bazı otoriter ülkelerde insan hakları ihlallerinin artabileceğine, demokratik ülkelerde ise liberal olmayan eğilimlerin etkisiyle kimin haklarının korunacağına ülkede gücü elinde tutanların karar vermeye başlayabileceğine işaret ediliyor. Oysa “güçlü olan haklı değildir; haklı olan güçlüdür.” Haklının, zayıf veya güçlü olması değil, haklı olması önemlidir.

Rapor bu konuların altını altını çizerken, ben de bir kez daha şunun altını çizmek isterim: Bir ülkede demokrasi ve insan hakları ne kadar güçlüyse, o ülke her türlü riske karşı o kadar güçlüdür. Daha fazla riski

ortadan kaldırmanın yolu, daha fazla demokrasidir. Bu nedenle, demokrasinin her zaman korunması ve geliştirilmesi gerekir.

Değerli Konuklar,

Dünyayı tehdit eden riskler, genel bir bakışla böyle. Peki, Türkiye'yi 2019'da neler bekliyor? Gelin şimdi aynayı biraz da kendimize tutalım. Küresel ekonomi ve dengeler değişirken, biz de kendi zorlu ekonomik koşullarımız ile mücadele ediyoruz. Ağustos ayında yaşadığımız şok, bize ekonomik kırılganlıkların hiçbir zaman ihmal edilmemesi gerektiğini çok net bir şekilde gösterdi.

Zaman zaman büyüme uğruna finansal istikrardan vazgeçmenin bedelini mutlaka bir kırılma ve yeniden dengelenme ile ödüyoruz. Ekonomimizdeki küçülme, işsizlik artışı ve enflasyon en önemli sorunlarımızın başında geliyor. Türkiye ilk defa bir özel sektör borç krizi ile karşı karşıya. Döviz cinsinden borç yüksek ve son yıllarda yükselen kur nedeniyle bilançolarda önemli bir hasar var. Banka kredileri daralmaya devam ediyor.

Ağustos ayından bu yana kurun tekrar istikrara kavuşmuş olması ve Amerika ve Avrupa Merkez Bankalarından bu yıl faiz artırımını beklenmemesi bize sorunlarımızı çözmek için vakit kazandırdı. Para politikasında ve mali politikada sıkı duruş devam ederken, bir yandan bu borcun banka bilançolarından hızlı bir şekilde çıkarılması için gerekli mekanizmaların tasarlanması gerekiyor.

Böylece tekrar taze kredi yaratabilmenin yolu açılarak, bu zorlu dönemi daha hızlı geride bırakmanın mümkün olacağına inanıyoruz.

Ekonomide beklenmedik olaylar, beklenmedik tedbirler gerektirmez. Sıkı, kurallı ve öngörülebilir tedbirler gerektirir. Bu nedenle, ekonomik koşullar ne kadar zorlu olursa olsun, sorunları çözerken serbest piyasa kurallarından ve kural bazlı politika yapımından taviz vermememiz gerekiyor.

Değerli Konuklar,

Bugün tanıtımını yapacağımız Küresel Riskler Raporu, önüne geçebileceğimiz sorunlar için bizi zamanında uyarıyor. Bu uyarılara rağmen gereken tedbirleri almamak, "bile bile lades" olur. Evet, dünyayı ve ülkemizi bekleyen pek çok risk var ama bu demek değildir ki çok kötü, içinden çıkılmaz sorunlarla karşı karşıyayız.

Tersine; dünyada da ülkemizde de çok ciddi gelişmeler ve kazanımlar var. Dünyada kişi başı gelir son 40 yılda 4 kattan fazla arttı, tahmini yaşam süresi 10 yıl uzadı, mutlak yoksulluk oranı (günde \$1.9 altında geliri olanların oranı) %42'den %10'a düştü. Okur yazarlık oranı %70'den %86'ya yükseldi.

Kısaca; dünya her dönem, her şeye rağmen bir yandan da gelişmeye ve iyileşmeye devam eder. Biraz da bu gerçekten hareketle, şartlar ne olursa olsun, hayatla ilgili düşüncem hep şudur: Devam ediyor!

Risk, yaşamın bir parçası. Ancak biz inanıyoruz ki risklere karşı tedbirimizi alırsak, ülkemiz için de, dünya için de daha iyi, daha aydınlık ve daha mutlu bir gelecek mümkün. Ve bence en büyük risk, yarınlar için bu umudu riske atmaktır.

Bugün bu kıymetli programa katkı sağlayan değerli uzmanlara ve katılımınız için sizlere çok teşekkür ediyorum. Bu değerli raporun, 2019'da karşılaşabileceğimiz risklerle ilgili iş dünyasında ve politika yapıcılarda önemli bir farkındalık yaratması temennisiyle, hepimizi bir kez daha TÜSİAD Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.